

Nr. 69 Informatiebrief

Zaaknummer: Z/25/104072
Documentnummer: 463644
Datum: Dinsdag 30 september 2025
Onderwerp: Lokaal Erfgoed Platform
Portefeuillehouder: Wethouder Van der Elst
Bijlage(n): 1 Memo Vrienden van Voorschoten

Geachte Raad,

Het college heeft besloten om het Lokaal Erfgoed Platform (LEP) op te heffen. Hiervoor in de plaats hebben de Vrienden van Voorschoten een commissie ontwikkeling erfgoed opgericht die samen met de gemeente het erfgoed wil inzetten als stimulator en katalysator voor projecten en evenementen.

Het Lokaal Erfgoed Platform

Het Lokaal Erfgoed Platform is 11 februari 2010 ingesteld door het college als werkgroep voor de inventarisatie van het Voorschotense erfgoed en was de schakel in de communicatie tussen de gemeente en de inwoners. De inventarisatie is circa 10 jaar geleden afgerond. Sindsdien heeft het LEP geen actieve rol meer gespeeld als klankbord en was steeds minder zichtbaar. De uitvoering van de inventarisatie zoals bijvoorbeeld de actualisatie van redengevende omschrijvingen is opgenomen in de erfgoedagenda 2022-2026. In het LEP zitten inwoners en het Cuypersgenootschap (zij hebben vooral historische kennis). De opgaven waar de samenleving voor staat, zoals wonen, groen, verduurzaming, klimaatadaptatie, etc., vragen een meer integrale benadering om de maatschappelijke en de verbindende waarde van erfgoed te kunnen benutten. Hiertoe is het LEP niet ingericht.

Verdrag van Faro

Met het verdrag van Faro is de rol van het erfgoed in de samenleving verbreed. Het verdrag stelt mens en samenleving centraal en het benadrukt de maatschappelijke en verbindende waarde van erfgoed en verplicht hiermee participatie. Tevens wordt aangesloten bij een maatschappelijke behoefte om erfgoed beter te profileren en als inspiratiekader in te zetten bij de ontwikkeling van de leefomgeving in Voorschoten.

Gemeente Voorschoten

De relatie tussen erfgoed en economie komt tot uitdrukking in recreatie en toerisme, in het vestigingsklimaat van inwoners, werknemers en bedrijven, en in decoratieve en inspirerende plekken voor detailhandel en creatieve industrie. Ook binnen ruimtelijke ontwikkeling en de nieuwe Omgevingswet wordt de werking van erfgoed erkend als richtinggevende kwaliteit. Gebouwd erfgoed geeft de leefomgeving immers een grote kwaliteitsimpuls. Erfgoed steunt op de inzet van talloze vrijwilligers die helpen erfgoed in stand te houden en te beleven. Erfgoed levert ook een bijdrage aan maatschappelijke opgaven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan woningbouw (Bijdorp), verduurzaming en klimaattransitie (bv. het terugbrengen van historische laanbeplanting ter voorkoming van hittestress) en sociale doelstellingen. De rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed besteed veel aandacht aan het verdrag met tal van voorbeelden in tekst, beeld en geluid (<https://faro.cultureelerfgoed.nl>). Het verdrag introduceert het begrip erfgoedgemeenschap. Dat is een groep mensen die zo veel belang hechten aan bepaald erfgoed, dat ze dat willen behouden en overdragen. Meedoen aan cultureel erfgoed betekent dat je vormgeeft aan cultureel burgerschap. Energie uit de samenleving bundelen, daar gaat het om. De overheid heeft daarbij een belangrijke rol in het creëren van omstandigheden die dat mogelijk maken.

De Vrienden van Voorschoten

De Vrienden van Voorschoten hebben aangegeven dat zij het overleg over de rol die erfgoed kan betekenen voor de maatschappij nieuw leven in willen blazen. Samen met de erfgoedambtenaar en het Erfgoedhuis Zuid-Holland wordt gewerkt aan een nieuwe overlegstructuur waarbij de gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk, participeert (overheidsparticipatie). Dit is in ontwikkeling en zal verder gestalte krijgen. De eerste bijeenkomst van de commissie ontwikkeling erfgoed was op 11 april, de volgende op 10 oktober. De planning is om 2-3 keer per jaar samen te komen. Aan de hand van een vaste agenda (afhankelijk welke vergadering in het jaar) worden de plannen of de voortgang besproken en nieuwe ideeën gelanceerd en samenwerkingen gesmeed.

De leden in de commissie komen uit alle beleidsvelden (horeca, groen, buitenplaatsen, sociaal domein, museum/ cultuur etc.) om de integraliteit te bevorderen en het erfgoed te kunnen inzetten als stimulant en katalysator voor maatschappelijke vraagstukken, zoals klimaatadaptatie. De leden wonen en of werken in Voorschoten.

De commissie ontwikkeling erfgoed van de Vrienden van Voorschoten gaat projecten en initiatieven stimuleren op basis van de thema's:

- 1) kennis en educatie;
- 2) "groen /blauw erfgoed" doorontwikkelen;

- 3) "rood erfgoed" doorontwikkelen;
- 4) evenementen, zoals Open Monumentendag;

De taken van het LEP zoals adviseren over erfgoedwaarde en -beleid zijn opgenomen in deze thema's. Zie voor de taken en uitgangspunten van de commissie 'ontwikkeling erfgoed' bijlage 1. De meeste leden van het LEP zijn ook lid van de Vrienden van Voorschoten en hun kennis gaat dan ook niet verloren.

De erfgoedadviseurs van de gemeente participeren in de commissie en zij faciliteren de projecten. In de kadernota 2025 is structureel budget van €15.000 beschikbaar gesteld. Daarnaast kan de gemeente ook een onderzoeksvraag stellen die binnen de Vrienden van Voorschoten wordt uitgezet. Bij overheidsparticipatie ligt het initiatief in de samenleving. Deze nieuwe vorm van samenwerken komt voort uit het verdrag van Faro.

Samen met de Vrienden van Voorschoten gaan wij invulling geven aan de uitvoering van het verdrag van Faro en erfgoed inzetten voor een goede (fysieke) leefomgeving en de ontwikkeling van de maatschappelijke en verbindende waarde van het Voorschotense erfgoed.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

E.A. van Watingen,
gemeentesecretaris

mw. drs. N. Stemerding,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Commissie ontwikkeling erfgoed: *Groot denken, kleine stappen*

1. Inleiding.

Op 11 april 2025 vond de eerste bijeenkomst van de commissie ontwikkeling erfgoed plaats onder voorzitterschap van Marielle Hendriks, directeur bestuurder van het Erfgoedhuis. Zij besprak onder meer een aantal landelijke trends. Daarnaast sprak Wethouder Hans van der Elst over het belang van verbindingen in brede zin met onze Erfgoederen, materieel en immaterieel. Marcel Cramwinckel, voorzitter van de Vrienden van Voorschoten en samen met de gemeente initiatiefnemer van deze bijeenkomst, benadrukte de noodzaak van een brede visie op erfgoed. De noodzaak van samenwerking over sectoren heen en verbindingen te leggen. De deelnemers, waaronder buitenplaats eigenaren, (horeca) ondernemers, sport en jeugd adviseurs en vanuit het sociaal domein, gingen hierover met elkaar in gesprek.

2. Hoofdpunten uit de discussie

Als hoofdpunt kwam uit de discussies naar voren dat alle betrokkenen, uit diverse organisaties en achtergronden een brede benadering van erfgoed onderschrijven teneinde een dorp te creëren waar het aangenaam wonen is. Wat kan erfgoed voor andere sectoren en de inwoners betekenen en wat kunnen andere sectoren voor erfgoed betekenen?

Hiervoor ontwikkelen we een “gouden driehoek”: samenwerking tussen de gemeente, de erfgoederen/ erfgoedgemeenschappen en andere partijen in het dorp zoals welzijn, vrijwilligers, milieuorganisaties, horeca, toerisme en ondernemers.

Daarbij gaat het om de drie kernbegrippen die drie parallelle routes vormen naar die aantrekkelijke leef- en woongemeente Voorschoten, die voor iedereen zo belangrijk is. Beschermen, beleven en benutten.

Beschermen:

zorgen dat erfgoed in stand blijft en gerestaureerd wordt

Beleven:

zorgen dat in beginsel iedereen van jong tot oud en van arm tot rijk toegang tot erfgoed heeft, respectievelijk het kan beleven en “ervaren”.

Benutten:

zorgen dat erfgoed ook zijn rol speelt bij en verbonden wordt met andere maatschappelijke doelstellingen zoals klimaattransitie en biodiversiteit, vrijwilligerswerk en participatie, kwaliteit van de leefomgeving, meer in het algemeen bijdragen aan verbinding tussen mensen, woningbouw, recreatie en toerisme.

3. Twee hoofdlijnen voor het vervolg: Visie en Uitvoering.

Visie

De provincie Zuid-Holland heeft een duidelijke visie op de ontwikkeling van erfgoed en stimuleert herstel en ontwikkeling van erfgoed door projectsubsidies toe te kennen. Daarbij zijn beleefbaarheid en aansluiting op maatschappelijke opgaven belangrijke criteria. De *erfgoedtafel landgoederenzone* met een brede waaier aan betrokkenen fungeert daarbij als kennisnetwerk en platform voor ideeënontwikkeling en projectbeoordeling.

De gemeente Voorschoten heeft qua visievorming haar huiswerk grotendeels gedaan. In de *omgevingsvisie 2025* wordt een nieuwe basis gelegd voor deze brede benadering. Erfgoed heeft een duidelijke plaats in de toekomstige ontwikkeling waarbij allerlei sectoren op doelen niveau worden verbonden. Dat geeft richting, maar geen uitwerking. De *erfgoedagenda uit 2022* geeft aan wat de gemeente zelf meerjarig doet. Het ontbreekt echter aan duidelijkheid wat de verschillende andere partijen in het dorp kunnen doen, alsmede een goede organisatiestructuur met alle betrokkenen.

Uitvoering

Om de 2 lacunes uit de visie te ondervangen is onderstaande aanpak nodig:

- 1) het goed organiseren van lokale uitvoering;
- 2) het stimuleren en ordenen van concrete initiatieven.

4 Thema's als basis voor concrete initiatieven

De rode draad in het onderstaande is dat de traditionele aanpak wordt aangevuld met nieuwe en innovatieve elementen in nauwe samenwerking tussen de verschillende partijen die per onderwerp en per project kunnen wisselen.

1) Kennis en educatie

De kennis over erfgoed zit vooral bij de experts in onze gemeente en bij de erfgoederen zelf, en komt naar voren in archieven, in boeken, in fotocollecties, magazines van de Vrienden van Voorschoten, internetsites, en films, in cultuuruitingen zoals toneelstukken en musicals en muziek, lesmaterialen voor scholen. Tentoonstellingen. Projecten kunnen betrekking hebben op het voorgaande maar ook op nieuwe vormen zoals

- Rondleidingen met VR brillen, (vgl. het project sporen van 3 Oktober met VR producties over voorschoten);
- Verhalen vertellen verhalenvertellers opleiden;
- Publicaties en artikelen stimuleren;
- Scholen bezoeken;
- Rondleidingen, nieuwe en jonge gidsen opleiden;
- Oral history vastleggen;
- Invulling geven aan gebiedskarakteristieken i.v.m. omgevingsplan;
- “erfgoedgemeenschappen”, creëren zoals bv Bijdorp van plan is;
- Samenwerking op toerisme en markering en educatie projecten op scholen.

2) “Groen /blauw erfgoed” door ontwikkelen

Erfgoed bestaat ook in de vorm van onze parken, groene delen van buitenplaatsen, bossen, historische tuinen. Ze vormen in onze drukke samenleving steeds belangrijker wordende “groene longen” die belangrijk zijn voor recreatie en rust, bewegen, natuurbeleving en “schuilplaatsen” bij hittestress. Ze herbergen allerlei planten en bloemen, boomsoorten, dieren, biodiversiteit. Het gaat ook om het waterbeheersing en waterkwaliteit van, de vijvers, singels, sloten, weteringen en

de trekvaart die langs onze gemeente loopt Samen vormen deze onderdelen de groen/ blauwe dooradering van onze gemeente die vanuit haar historische oorsprong ook van dag de dag nog steeds belangrijk is voor onze leefomgeving.

Projecten kunnen bv zijn

- Herstel van (moes)tuinen;
- Herstel van fruitmuren;
- Aanleg van wandel- en fietsroutes en ook een netwerk hiervan tussen landgoederen;
- Aanleg en organisatie van moestuinen, die gemeenschappen van vrijwilligers beheren;
- Projecten om biodiversiteit te bevorderen;
- Educatieve natuurprojecten;
- Adopteren van bomen (vgl. Duivenvoorde);
- Samenwerking bij landschapontwikkeling en klimaat adaptieve maatregelen;
- Rol/bekendheid van de parken als onderdeel van het lokale hitteplan

3) "Rood erfgoed" door ontwikkelen

"Rood erfgoed" zijn de gebouwen en de objecten. Hier gaat het enerzijds om herstel en restauratie, zodat ook nieuwe generaties van het erfgoed kunnen genieten anderzijds om het ontwikkelen van nieuwe functies voor het erfgoed. Het doel daarvan is niet alleen een goede exploitatie mogelijk te maken, maar ook het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en behoeften en het vergroten van de "beleefbaarheid" Een deel van de projecten kan betrekking hebben op de combinatie met blauw en groen, maar ook op zichzelf staan.

Voorbeelden van projecten zijn

- Restauratie;
- Onderzoek naar ontwikkel/ herbestemmingsmogelijkheden;
- Nieuwe functies ontwikkelen die passen in de waarden, zoals bv bij de Kruispuntkerk het geval is (ontwikkeling naar Cultuurhuis) en bij het AB huis nog ingevuld moet worden;
- Actualisering van de waarde beschrijvingen ingevolge het Omgevingsplan;
- Projecten die betrekking hebben op toerisme en marketing.

4) Evenementen

Voorschoten kent diverse evenementen. De paardenmarkt is immaterieel erfgoed. Maar erfgoederen spelen ook een belangrijke rol bij andere evenementen zoals Open monumentendag tijdens het weekeinde van Voorschoten. Erfgoederen hebben soms ook hun eigen mijlpalen zoals Duivenvoorde 800 jaar in 2026. Ook zijn er eenmalige evenementen die een historische relatie hebben met Voorschoten en de omgeving zoals de musical 'De prijs van de vrijheid' over Voorschoten tijdens het Leids ontzet. Evenementen met een link naar de Voorschotense historie zijn bijvoorbeeld:

- Paardenmarkt
- 800 jaar Duivenvoorde (2026)
- Weekeinde van Voorschoten
- Open Monumentendag
- 4 en 5 mei
- Koningsdag

4. Vervolgaanpak: organisatie en verantwoordelijkheden (tekening toevoegen)

Basis voor de rolverdeling en de samenwerking rondom bovengenoemde thema's is de "gouden driehoek" gemeente/erfgoedeigenaren./andere organisaties. De vereniging Vrienden van

voorschoten biedt via de commissie ontwikkeling erfgoed een platform waar in grote lijnen de visie en de ontwikkeling van de samenwerking wordt besproken, projecten worden gestimuleerd, netwerken worden ontwikkeld.

Daarnaast en daaronder zijn er per project en per thema ook nu al samenwerkingsvormen die verder ontwikkeld kunnen worden. Dit gaat stap voor stap, en vraagt actieve medewerking van de diverse organisaties, ondernemers, inwoners en erfgoedeigenaren.

Waar het om gaat is de samenwerking en het netwerk tussen de betrokkenen te versterken. Dat betekent niet dat ieder voor alles met iedereen moet gaan samenwerken. Het betekent wel dat we per projecten en onderwerp netwerken en projecten maken. Voor een deel loopt dat in de praktijk al zo. Per thema gaan we de meest betrokkenen vragen wat ze al doen en wat samen opgepakt kan worden. De gemeente stimuleert en faciliteert om samen met de Vrienden te werken aan diverse projecten, zoals bv onder kennis en educatie. Geschiedenis en ontwikkeling van het dorp zou gekoppeld kunnen worden met verhalen (oral history) zodat een concreet doel geformuleerd kan worden, bv gezamenlijk een wandelboekje uitgeven of fietsroute, samenwerking bij een schoolproject waarbij de scholen in Voorschoten naar verschillende erfgoed instellingen gaan en hetzelfde onderwerp gedurende een aantal dagen wordt aangeboden.